Ціна 10 центів.

СВОБОДА SVOBODA
недільне видання SUNDAY EDITION

Ч. 2 (9) Рік LXI. 10. Січня 1953. — January 10. 1953. No. 2 (9) Volume LXI.

Михайло Островерха

В РОБІТНІ СКУЛЬПТОРА

. . . Скільки раз зайду „на хвилину" до Літературно-Мистецького клюбу в Нью-Йорку, то кожен раз хоч загляну до робітні нашого скульптора Сергія Литвиненка, яка там міститься. Не лише для того, щоб мистця привітати, а й щоб кинути оком на моїх друзів і знайомих, що їх портрети стоять рядами на полицях, на стояках у робітні. І кожен портрет говорить до мене своєю мовою, своїм поглядом на життя, на людей, на наш час і його оточення: кожен зиявляє свою душу. От такий із старих і добрих приятелів, як Роман Купчинський, що усміхається, неначе цикуту жує і своїх приятелів нею частує; Федір Дудко, що все своє життя правди шукає; Ігор Соневицький, непоправний мрійник, що не дивиться під ноги; Людмила Івченко, що сміло кидає свій зір ген, кудись далеко, думи в душі зберігаючи . . .

Кожен раз, зайшовши, я дивлюсь, чи не має мистець чого нового і що саме в нього на стояку. Бо як узяти до уваги, що мистецтво — висока й благородна річ, а життя тверде й суворе, — тобто, що мистець, важко заробляючи на хліб насущний, не має змоги висловити найкращі свої задуми, то й не було б дива, якби в робітні С. Литвиненка не застали б на стояку „чогось" нового. Проте, поминаючи оте „тверде й суворе", С. Литвиненко часто дає докази своєї животворчости: свої мрії, запал, пориви висловлює у своїх нових працях.

Але щоб дати хоч побіжну цілість перегляду його творчости, його праці, то вернімось у минулі роки, бодай в оті безпосередньо-передвоєнні й повоєнні, в ріднім краї й на еміграції.

1938 року дає мистець монументальний пам'ятник на могилах поляглих у боротьбі за незалежність України, поставлений у Яворові. Вартість і національно-виховне значення цього пам'ятника потвердили таки самі москвини: в 1944 році вони розбили цей пам'ятник із гармати. У 1939 р. С. Литвиненко виготував проєкт пам'ятника св. Володимирові Великому, що його затвердив бл. п. митрополит Андрей Шептицький; прихід москвинів на наші землі припинив виконання цього монументу.

Після порожніх і застійних років, опинившись на вигнанні, з Німеччині, С. Литвиненко переповідає свою тугу в таких композиційних працях, як „Земля" (1945 р.), „Мати" (1946 р.), „Втеча" (1947 р.), „Присяга" (1949 р.). Виконує портрети Ісаака Мазепи, письменниці Катрі Гриневич, д-ра Миколи Шлемкевича, проф. Козловського й ін. На могилі отамана Степана Шухевича бачимо пам'ятник роботи С. Литвиненка; такий самий пам'ятник бачимо й на могилі нашого молодого поета Андрія Гарасевича. Для міста прощі — Альтетінґу С. Литвиненко виконує — з червоного ґраніту, з багатим барокковим орнаментом — пропам'ятну таблицю про перебування українців у Німеччині. Цю таблицю вмуровано в храм Пречистої Діви Марії, до якої так багато наших людей з таборів ходило на прощу.

Приїхавши в Америку, С. Литвиненко зовсім не розгублюється, а починає творити собі умовини дальшої мистецької й мистецько-суспільної діяльности. І тут дає цілу низку праць: від 1949 р. — 23 праці! — портретів, композиційних портретів і композицій. Крім портретів, згаданих на початку цієї статті, ми бачимо ще такі: „Лянсман", „В. Чапленко", „Мала Любця", „Стефа Галичина", „Леся", „Петришин"; композиційні портрети: „Пані Іра", „Єгиптянка", „З. Макаренко". Праці ці виконано переважно в теракоті. Далі йдуть композиції: „Ранок", „Жінка", „До сонця", „Настрій", „Повстанські чати".

Як вернемося уявою назад, до Львова, і порівняємо колишні праці С. Литвиненка з працями нью-йоркського періоду, то з приємністю можемо ствердити позитивний вислід розвитку мистця: він, мистець, набирає своєї форми, стилю, вислову. Спираючись на добру французьку школу Родена, взявши від неї живість фактури й руху, мистець показує позитивні висліди своєї праці над собою. Не любується він у гладкостях. Безперечно, в його працях відчуваєте й нотку клясицизму, наприклад, „До сонця", де рух жінки, що підноситься в простори, нагадує нам клясичні типи: Ікар, Ґанімед. Цю нотку вичуємо й у „Портреті пані Іри". В „Жінці" ж бачимо прецікавий рух лінії, логічно, зв'язко скомпонованої. У цій праці С. Литвиненко дає докази, що він слідкує й за новими проблемами в скульптурі. В його композиційнім портреті, як „З. Макаренко", вибивається монументальність, яку мистець не зовсім використовує. А в портретах скульптор так влучно й тонко підхоплює і віддає типи — характер, психологічні моменти, що деякі з цих портретів мають свою неповторну вартість для майбутнього.

Як бути щирим, — найневдячніше для критика! — то при огляді праці С. Литвиненка, нам стає ніяково, а то й прикро: нам після довголітнього мистецького виховання під сонцем клясичної Італії, з душею, насиченою силою старовинної й модерної скульптури в твердім матеріялі, — таки жалко, що ці праці С. Литвиненка не виконані в якомусь твердому матеріялі, — камені, металі, — що не боїться хижих кігтів невблаганного часу . . .

Але говорити про С. Литвиненка-скульптора і не згадати його як мистця-культурника, суспільника було б прогалиною в цій статті. Сергій Литвиненко бере жваву участь в організаційному житті нашої мистецької спільноти. Вже у Львові в 1943-44 рр., разом із пок. о. С. Сапруном, він організує і ставить на ноги „Вищу образотворчу студію". Її ректором був наш сеньйор мистців Василь Григорович Кричевський, деканом С. Литвиненко, а професорами митрополит Андрей Шептицький (історія всесвітнього мистецтва), Михайло Дмитренко, Антін Малюца. Діяльність цієї ж студії відновлює С. Литвиненко й у Німеччині, в таборі в Карльсфельді, в 1945 р. Перенісши студію до Берхтесґадену, веде її до кінця 1948 року. Директором студії і професором скульптури був С. Литвиненко, а професорами: М. Анастазієвський, М. Гоцій, д-р Дмитрюк, Е. Козак, М. Михалевич, О. Повстенко, д-р М. Шлемкевич. З цієї студії вийшли, між іншими, такі мистці: Петро Маґденко, Степан Рожак, Стефа Мартинець, Іван Коваль, Святослав Гуцалюк.

В Америці, у Нью-Йорку, С. Литвиненко організує мистецьке життя і від 1949 р., щорічно вибираний на голову, веде Літературно-Мистецький клюб, який має 225 членів. При Л. М. Клюбі заходами С. Литвиненка повстало й „Об'єднання українців-мистців в Америці", яке існує від травня 1952 р. При цім об'єднанні вже організується мистецька школа. Заходами С. Литвиненка готується в цьому сезоні кілька виставок, як от перша — посмертна виставка проць В. Г. Кричевського. А водночас він активний і на інших ділянках, наприклад, тут, у ЗДА, він уже не одне створив для нашого церковного мистецтва і далі в цій ділянці працює.

На цьому ми й закінчили б наш короткий огляд мистецької й мистецько-суспільної діяльности скульптора С. Литвиненка. Ми свідомі, що ця стаття не дала повної і всебічної характеристики нашого мистця. Але ми певні, що до цього ще прийде нагода й тоді більше можна буде зупинитись над С. Литвиненком-скульптором.

С. Литвиненко. Студія голови.

Н. Щербина

ПЛИВУТЬ ПЛЯНЕТИ

Над білими оазами синяви, в сусідстві з Сонцем, я збудував із золотих пелюсток фантазії довічний Храм Краси.

Звідти багу світи.

Унизу розсипаним, сизим намистом повільно рояться круглі плянети. Ось і Земля, — темна кулька. Чорні гадюки диму в'ються від неї. Комашнею ворушаться люди . . .

Пливуть плянети.

Пропливає Земля, то гаснучи тихо, то срібним огнем кипучи.

Одна по одній, мов яблука з гілки, зриваються плянети і, згорівши, кануть у холодну безодню туману.

Тільки мій Храм височіє непорушний над попелом зітлілих плянет, над темним кружлянням Хаосу. 16.IX.48.

Ю. Буряківець

МАТЕРІ

Зажурився у туманах беріг,
Скільки з льодом втрачено надій.
Стукає опівночі у двері
Мерзлою рукою буревій.
Нанесе він холоду знадвору,
Згасить світло подихом своїм.
Голосно застогне у просторах,
Де вітри підводять сніжний дим.
Вже зоря вечірня в небі сходить
Із давно заметених доріг.
Як же взнати, де сини проходять,
Як мете всю ніч, ридає сніг!
А тобі хотілось небагато:
У спокої віку доживать.
Можеш в бурі про синів спитати,
Що невпинно котиться до хат.

Микола Щербак

МЕСНИЦЬКІ МЕЧІ

Далекі дні

З Трипілля йде Зелений*) . . .
П. Тичина

Далекі дні, наснажені грозою,
Вже відійшли у вічність, наче спів,
Та дихає понад Дніпром-рікою
Поривний подих вогняних вітрів.

Встає минуле — мрій і духу вияв,
І губиться, і знову вироста,
Як наш світильник на пригір'ях — Київ,
Як наша мука і ясна мета.

І в непокорі зводиться Трипілля,
Немов надія — промінь з глибини —
Із Вороньків, з Обухова — з довкілля —
Ідуть, ідуть, як месники, сини.

Ідуть у млу, засмаглі і уперті,
Бо їм пробила громовісна мить! . .
Ой, не один дивився в очі смерті,
Щоб Україна сяла, як блакить! . .

Минулого не повернуть ніколи,
Та чути, чути знову передзвін.
Спадають зорі. Місяць робить коло.
Іде у бій Зеленого загін.

І ніби грім, лунає лунко: „Слава!"
Не знаючи в пориві берегів.
І з-над Дніпра омріяна Держава
Підводиться, як сонце і як спів!

Гримить Трипілля

Гуде майдан, шумить майдан святково,
Куди не глянь: шинелі, сіряки . . .
А хто ж то, хто там промовляє слово?
Кого це так вітають козаки? . .

Чи це клекоче грізне Запоріжжя?
Чи засіяла невгамовна Січ? . .
. . . Іде весна по мокрих роздоріжжях
І їй ідуть схвильовано навстріч . . .

Ідуть . . . Ідуть . . . Як гомінкі потоки,
Що линуть з гір, струмують звідусіль,
Пливуть колони на майдан широкий,
Несуть свою надію і свій біль . . .

Надію й біль! . . Як розповім про біль я,
Що в грудях не стихає, не вмира! . .
Гримить Трипілля, закипа Трипілля,
Як повінь повноводого Дніпра!

Гримить Трипілля! . . Жовто-сині стяги
Гойдаються на вітровім крилі.
Збудили душу в козака-нетяги
Його журба, і кривда, і жалі . . .

Майдан притих . . . Це промовля Данило.
Замовкли люди, та говорить кров . . .
Що ж так серця їх спраглі полонило,
Неначе шерех гіллям перейшов? . .

— Вже досить мук . . і тюрем . . . і Сибірів . . .
Наш Київ знемагає . . . Знов Москва
Несе неволю . . . Чуєте, як звірі
Лютують, як вовчиця завива . . .

У бій, козацтво! Мати Україна
Чекає нас, синів-січовиків! . .
— У бій! У бій! — прорвалася лявіна.
— За рідний край! — майдан полум'янів . . .

. . . — Благословіть нас, тату! — став Данило
І перед батьком голову схилив . . .
— Хай Бог благословить! — а серце нило. —
— Хай Бог . . . — промовив . . .
Козаків розлив,
Немов вода, що рве й лама загати,
Гримів Трипіллям . . .
— У похід! В похід!
. . . Молився батько . . . Біля хати мати
Ще довго їм дивилася услід . . .

Буревій

Бої . . . Фронти . . . Луна Трипілля . . .
Загомоніли лозняки . . .
Мов буревій, що трощить гілля,
Дихнули гнівом козаки . . .

Гарячі коні рвуть вудила
І крешуть камінь. Ніч стара
Хрипить, кона закостеніла
На схилах сивого Дніпра.

Хрипить . . . Червоним яничарам
Безвихідь б'є у береги . . .
І котить хвилі помста яра —
Вогненні хвилі накруги.

Вогненні хвилі — згубні стріли,
Мов жах полями перейшов,
Аж в небі зорі побілили,
Тамуючи загуслу кров.

— Ще, хлопці, ще! — як блиск із хмари,
Поривним помахом руки
Креснув отаман . . .
— Зайдам кари! —
Дихнули гнівом козаки . . .

Хвиля б'є в береги

Богуслав понад Россю і Корсунь в боях стугонять.
Біла Церква горить — блискавицями зайдів [зустріла.
Пан отаман, як грім . . .
У Черкасах сідлає коня.
Над Дніпром пролетить. У Таращі розпростує [крила.
Як вогонь, він випалює й косить бур'ян-блекоту,
Із двосічним мечем викорчовує плем'я Батиїв.
У Трипіллі зідхне, як подивиться в мряку густу,
Де в диму клекотить і палає розтерзаний Київ.

Заскрегоче зубами, наморщить високе чоло,
Стисне в боки коня і, як вихор, шугне в [надвечір'я . . .
Вільна Січ ожила і козацтво, як мак, розцвіло.
Хвиля б'є в береги — розлилось українське [безмір'я! . .

Ревіли над Дніпром гармати

— На Канів, лицарі! До бою! —
Заграли сурмою кличі . . .
І вранці над Дніпром-рікою
Заблисли месницькі мечі!

— На Канів, лицарі! . .
Гармати
Ударили, як грізний грім . . .
— Тікай, конай, кривавий кате!
Гори у шквалі вогнянім.

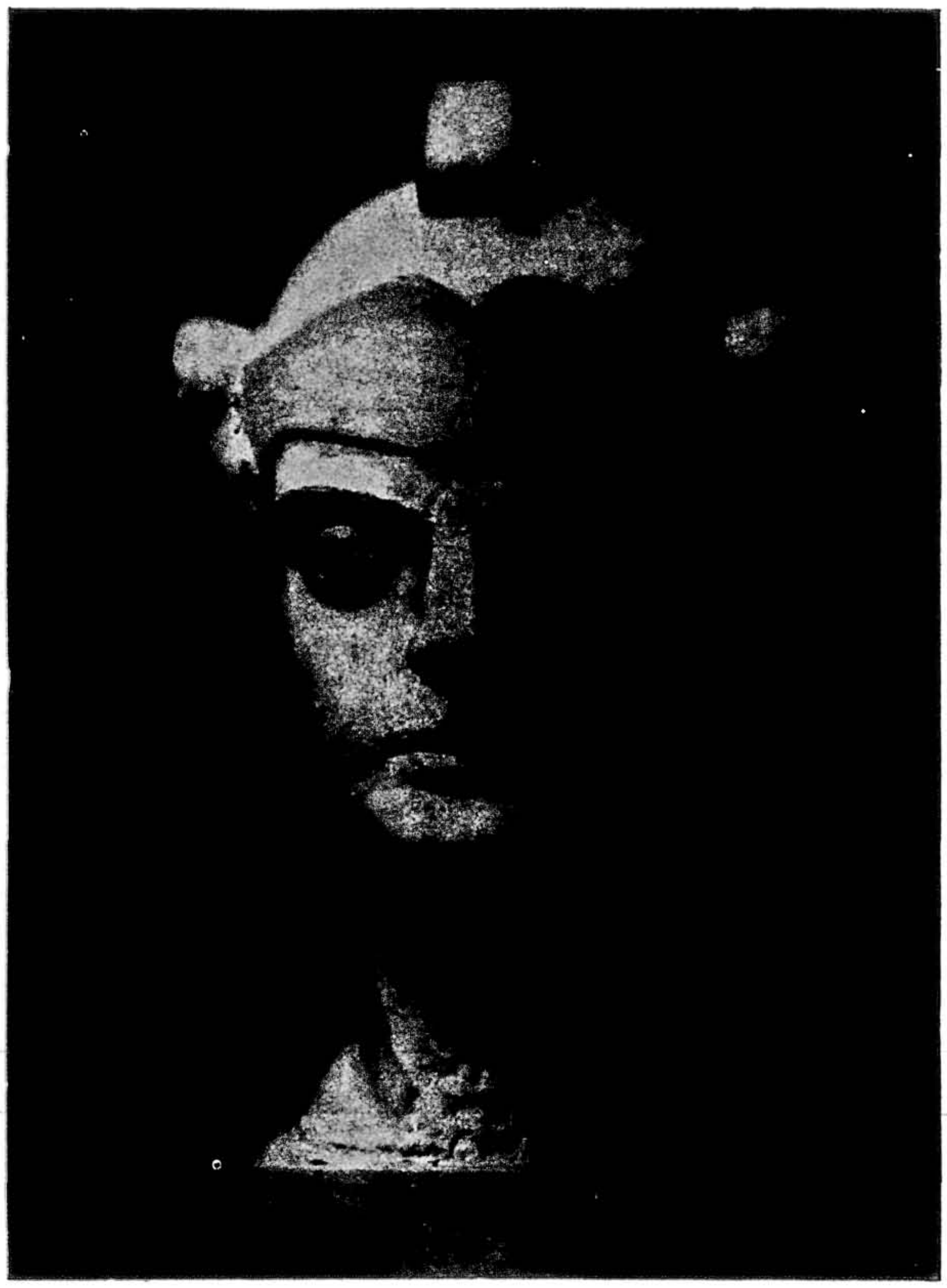
— Вгощайся! — рушилися кручі
І мов валилася земля.
— Напийсь води! — Дніпро ревучий
В священнім гніві промовля . . .

Та раптом — що це? — крови плями?!
Отамане! Чому поблід?!.
Вхопивсь за груди. Смутно глянув,
Як похитнувся сірий схід . . .

Мигнула біля хати мати,
Немов жива і нежива . . .
Ревіли над Дніпром гармати
І пахла спалена трава . . .

(Далі буде)

*) Тема цієї поеми взята з боротьби українського народу за свою незалежність. Одним із стихійних виявів цієї боротьби було повстання селян Київщини під проводом отамана Зеленого (Данила Терпила), сина Іллі Терпила з м. Трипілля. У бою за Канів от. Зелений був убитий. Спочатку його поховали були в самому Трипіллі, з військовою пошаною, але пізніше його тіло таємно перехували, щоб, мовляв, ворог не знущався. Після смерти Зеленого козаки розійшлися. Невеличка частина їх оселилася в великому лісі, оточеному трясовиною, що тягнеться на 30 кілометрів між Трипіллям і Києвом (т. зв. Гощів). Там вони жили в землянках до 1924 року, а тоді дехто віддався в руки ворогові, дехто втік, а решта заподіяли собі смерть.

С. Литвиненко. Український Гермес.

Іванна Савицька

ЗНАЙОМСТВО

(Оповідання)

Я поспішав до фабрики.

Зустрівши внизу стареньку господиню пані Сміт, я кинув їй нашвидку: „Добрий ранок!" і вибіг на вулицю. Ранок був дуже гарний і сонячний. Вуличний годинник показував сьому — сорок п'ять, часу було не багато. Десятки таких самих, як я, робітників, з паперовими торбинками в руках, теж поспішали на роботу.

На розі сьомої вулиці я на хвилинку зупинився й оглянувся, вражений. Так, це була вона, та, що я її вже раз бачив. Молода, може, двацятирічна дівчина, минаючи мене, завернула на Зелену вулицю. Її чудові карі очі, в обрамуванні темних брів, нагадали мені когось дуже-дуже близького із давніх, молодих літ.

Цього дня робота йшла мені мляво. Думки літали споминами в тихому, подільському селі, припадали ластівками до вікон білої школи, марилися студентські зустрічі...

Проби хору... І вона в тому хорі...

— „Ет, пусте..." Гострий погляд, нового боса і його настирливе „швидше! швидше!" привернули мене до сірої дійсности.

Наступного дня, в ту саму пору і майже на тому самому місці, я знов зустрів чудову незнайому. Скромний, але елеґантний одяг відрізняв її від десятків інших, по-папужому одягнених і коротко підстрижених дівчат.

Темні кучері довгого волосся спливали хвилями з-під оксамитної шапочки, але карі очі дивилися на мене байдуже, як на чужу, нецікаву їй людину.

У моїй душі зродився гіркий жаль за втраченим минулим і біль від сучасної самотности. Було — й минуло, а тепер я нікому непотрібний! А водночас здавалося, що тільки ця дівчина могла б огріти моє життя на чужині...

Одного дня я укмітив на її блюзочці вигаптовану літеру Д. Це дало мені підставу думати, що незнайому звуть Доріс, а по-нашому Дарка. Так і називав я її в глибині таємних почуттів і неспокійного, дурного, хоч і не дуже вже молодого серця.

Але „Дарка" й далі не звертала на мене ніякої уваги. Та й правду кажучи, не було в мені і в моїй зовнішності нічого такого, що могло б звернути на мене чиюсь увагу.

Моє пом'яте пальто, колишній дар матері УНРР-и, не могло, зрозуміла річ, заімпонувати американській панночці, що звикла витрачати 50% своїх заробітків на одяг. Не більшу „силу" мав і мій здефасований бриль із слідами ще німецьких дощів на його стяжці; він більше відштовхував, як притягав чийсь погляд. Тим то я вирішив упорядкувати свій одяг, та ще й негайно.

Одного дня старенька пані Сміт не впізнала мене. Так, я був зовсім „відремонтований", хоч і заліз у поважний борг. Моя раптовна переміна принесла незабаром бажані наслідки. Незнайома, проходячи повз мене, скинула на мене очима і, здається, ледь-ледь усміхнулася. Цього було для мене цілком досить. Від цієї хвилини всі щоденні клопоти здавалися вже мені дрібничками. І темна, непривітна кімната, і часте вимикання світла, що його практикувала ощадлива пані Сміт, і занедбувані лекції англійської мови, і курси креслення, — все це стало чимсь дрібним, несуттєвим. Я почував себе так добре, як уже давно-давно не почував.

Дні минали, і мої розвідчі дії допомогли мені відкрити, що „Дарка" працює в банку на восьмій вулиці і на тій же вулиці, в малому ресторані обідає. Здається, не було нічого легшого, як зайти й мені туди, сісти при одному столичкові і почати розмову. Але... мій бос обідав у тому ж ресторані, і мені незручно було туди заходити.

Але зате я щовечора чекав тепер на розі Зеленої і щовечора бачив її в гурті молодих дівчат, що поспішали додому. Це були тижні муки й щастя. Мій кожний день починався надією на зустріч і кінчався щастям від зустрічі, хоч німої, але такої близької... Я знав, що вона звернула на мене увагу і інколи теж оглядалася, як я проходив повз неї. Хоч це вона робила, може, й тому, що я сам виявляв усі ознаки закоханого.

Але як познайомитися з нею? На це в мене не вистачало сміливости...

Надходили Різдвяні свята. Перспектива свят, проведених разом із коханою істотою, підказала мені потребу пришвидшити це знайомство. І я став рішучіше обмірковувати стратегічні ходи, — як до неї підійти, як обізватися. У проєкті це виглядало навіть зовсім просто. Зачекати, як звичайно, на Зеленій, привітати її американським „галло!" і побажати їй веселих свят... На це мені — я думав — давали моральне право наші щоденні зустрічі... Познайомитися, а потім... не негайно, а на другій чи третій зустрічі — зробити їй різдвяний подарунок.

І я, готуючись до цього, одного дня навіть купив оксамитне зелене пуделко з оригінальними французькими пахощами.

Нарешті надійшов той вирішний день. Фабричний годинник показував четверту — двадцять: кінець праці. Зі мною діялося щось неймовірне. В голові шуміло, думки розліталися й кружляли настирливими джмелями. Робітники жваво гомоніли, збігаючи сходами вниз.

— Галло, Валтере! — узяв мене за лікоть бос. — Хочеш — підвезу тебе своїм автом?

— Дякую, дякую! — промимрив я, заскочений цією несподіванкою.

Але бос, не чекаючи моєї згоди, зійшов разом зі мною вниз і повів до свого авта. Потім загув мотор — і ми полетіли.

Серце моє тіпалося, як несамовите, і завмирав віддих, як ми зупинилися на Зеленій. Не встиг я вийти з авта, як біля дверець опинилася — вона, та моя дівчина.

— Галло, Доріс! — озвався до неї мій бос. — Знайомся: це наш добрий робітник Валтер. А це, Валтере, моя маленька дружина...

— О, який ви добрий, Валтере! — сказала мені ввечорі пані Сміт, розкриваючи зелене пуделко і розглядаючи подарунок. — Ви не забули своєї старої господині, порадували Різдво таким гарним подарунком...

С. Литвиненко. Студія голови.

ДРУЖБА БІЙЦІВ

Із Р. Маєра

Якщо один з нас стомивсь через край,
Другий за нього не спить;
Якщо один з нас впав у відчай,
Другий його веселить;

Якщо один з нас в бою поліг,
Другий стає за двох, —
Тому що в друзів, друзів таких
У серці спільний Бог.

Переклав **Ю. Б-о.**

КАРЛО БРЮЛЛОВ

(До сотих роковин смерти)

Карло Брюллов народився в німецько-французькій родині 1799 року. Карлів батько був скульптор і маляр-мініатюрист, що працював як маляр-чужинець у російських школах. 1821 року К. Брюллов закінчив з великим успіхом академію мистецтва. У той час він ще мав справжнє своє прізвище „Брюлло" (Brulleau). Але 1822 року перед його виїздом за кордон, де він мав вивчати европейське малярство, його прізвище змінено, властне, змосковщено на „Брюллов". Невідомо, чи й батьки його також змінили прізвище, а також, чи йому те нове прізвище сподобалося. Але відомо, що ця зміна його прізвища сталася не з його власної ініціативи й бажання. Коли він мав виїхати за кордон його прізвище „Брюлло" було змінене з царського наказу на „Брюллов".

Карло Брюллов прожив за кордоном майже 13 років, переважно в Італії. За цей час він прославився на всю Европу як великий маляр. Найбільшу славу йому принесла його картина: „Останній день Помпеїв". Він її вперше виставив у Римі 1833 року. Знавці малярства ставили його нарівні з Мікель Анджельо та Рафаелем.. Римляни дуже його любили й поважали. Коли він появлявся в театрі, публіка, не зважаючи на те, що на сцені відбувається дія, вставала й оплесками вітала „свого" великого маляра. 1835 року К. Брюллов вернувся через Грецію та Туреччину до Москви, а потім переїхав до Петербурґу, де був настановлений професором Академії мистецтв.

Окрім академії, Брюллов багато працював і в своїй власній майстерні, де в нього бували його українські приятелі: Безперчий, Сошенко, Штернберґ та інші. У цій же майстерні познайомився з ним і вісімнадцятирічний юнак Тарас Шевченко, що пізніше став його учнем.

Але в Росії К. Брюллов почував себе не дуже добре. І Москва, Петербурґ віяли на нього холодом. Люди цих міст були чужі його душі. Він кругом бачив фальш, інтриґи, малих людей з великими титулами і т. д. Його вабила до себе Італія. В однім своїм листі П. В. Нащокін, пишучи до Пушкіна, в кількох словах багато сказав про К. Брюллова: „Він (Брюллов) завважив тут велике чиношанування, сам же він має чин невеличкий, навіть не колезький асесор. Що він геній, — це ваги не має. У Москві геніїв стільки, як у Пітері на весні розносників з мессінськими цитринами. Італію він обожнює". (В. В. Вересаєв. Спутники Пушкина, М. 1937).

Своє родинне життя Брюллов почав будувати тоді, як йому було вже більше як сорок п'ять літ. Оженився він з 18-річною, гарною німкенею. Брюллов сам також був гарний, хоч невеликий на зріст, але гарно збудований, а

(Закінчення на 4-ій ст.)

„РУЇНАМИ БЕРЛІНУ ЗАДОВОЛЕНИЙ"

(Друга світова війна в совєтському мистецтві)

Перед нами товстий фоліянт, виданий з претенсією на розкіш 1951 року в Москві: „Искусство в годы великой отечественной войны". В книзі не лише текст, а й велика кількість, близько 140, репродукцій з тих творів образотворчого мистецтва, що, на думку Академії мистецтв СССР, належать до найкращих, відбивають, так би мовити, обличчя совєтської скульптури й малярства в роки війни. А тому, запопавши книжку в руки, з особливою цікавістю гортаємо сторінку за сторінкою . . .

Від початку війни мистців здебільшого мобілізовано на фронт. На фронті вони працювали за завданнями „художніх відділів" політуправлінь і виконували, як із задоволенням зазначає Академія мистецтв, „ефектовні завдання в галузі наочної аґітації". Всім їм було точно вказано, що і як треба малювати. У Ленінграді під час його облоги мистці всі були вселені в будинок мистецтв, що став спеціяльною касарнею для них. Лише нечисленна кількість особливо фаворизованих мистців, а також старі й серйозно хворі, могли працювати в тилу, але й їм раз-у-раз доводилося виїжджати на фронт, щоб збирати актуальний матеріял з натури.

В СССР держава не лише реґляментує умови творчости мистця, вона також основний споживач його „продукції" (термін „продукція художника" не наш, його запроваджує Академія мистецтв СССР). Більшість картин з останньої війни придбала держава. Малямреві, який не потрапив задовольнити смаків і вимог державно-партійних експертів від мистецтва, залишалося зберігати свій твір для себе і . . . голодувати.

В роки війни держава звернула особливу увагу на розвиток плякату, і до цієї справи притягнено велику кількість мистців. За тих років у самій лише Москві випущено 800 плякатів накладом в 33 мільйони примірників. Характеристичні риси совєтського воєнного плякату — натуралізм і надмірна карикатурність, плиткий комізм, що вражає надуманістю. Цікаво, що большевики відродили лубок, національно-російське малювання, що в дусі квасного патріотизму давало строкато-барвисті примітивні образи. Так, приміром, випущено лубок П. Алякринського на слова Сталіна: „Нехай надихає вас в цій війні мужній образ наших великих предків — Александра Нєвського, Дмитрія Донського, Кузьми Мініна, Дмитрія Пожарського, Александра Суворова, Михаїла Кутузова". Слова ці подані в центрі плякату. Гора, низ і боки захаращені фізіономіями перерахованих російських героїв, що з них одні люто, інші здивовано перезираються між собою. А крім того, щедрому творцеві лубка вдалося тут таки вмістити образи чотирьох переможних битв росіян із сивої давнини, змалювати Кремль і, мабуть, храм Василя Великого, показати наступ совєтських танків серед гарматних вибухів, оздобити все це совєтськими прапорами, стрічками, рямками — коротко кажучи, створити справжню какофонію фарб, від яких рябіє в очах.

В яку б ділянку совєтського образотворчого мистецтва ми не заглянули, скрізь бачимо сірість, убивчу одноманітність тематики, відсутність творчого пориву, повну скованість у рямках тоталітарної ідеології.

Але, на диво, є й поодинокі винятки. Серед ленінградських мистців випадає з тону благонадійности графік Юдовін, який змалював облогу Ленінграду в тонах безнадійнопесимістичних. Серія малюнків Платунова також не приховує життєвої правди, малюючи образи спустошеної, змертвілої і збезлюдненої „Північної Пальміри".

Є в цьому мистецтві також моторошні картини мимовільного самовикривання режиму. Ось у серії малюнків Пахомова жінки відбудовують Ленінград. Але не робітничі зруйновані мешкання вони відновлюють, вони міняють бляху на даху Зимового палацу. А скульптор Віленський у своїй „Уральській серії" виліпив постаті підлітків, зайнятих у важких виробничих процесах. Вони в робітничих комбінезонах, пошитих не на дитячі плечі; у цих мучеників соціялістичної праці не по-дитячому серйозні обличчя. Мистцеві Павлову вдалося накидати олівцем образок переляку на Нєвському проспекті під час повітряного нападу. Але все це, повторюємо, лише поодинокі винятки. Поза цим панує всевладно касарня і її дух.

Большевики раз-у-раз хваляться своїм совєтським гуманізмом. Насправді ж їхні полотнища, графіка, ескізи наскрізь просякнені антигуманістичною наставою. Це прекрасно ілюструє рецензована книга, в якій чорним по білому написано: „Коли закінчилась ґрандіозна битва за Берлін і над райхстаґом зачервонів прапор перемоги, художники намагались відбити в шкіцах невимовну радість . . . Вояк-москвич Бєляєв написав на стіні райхстаґу: „Руїнами Берліну задоволений". Те ж почуття пронизує й малюнки малярів".

Руйнувати на війні — це зрозуміло, і це має свою логіку. Але як можна радіти по війні з приводу зроблених руїн, радісно малювати потрощені великі будови і при тому . . . називати себе гуманістами?!

Війна лишила по собі страшні сліди в самому СССР, і передусім мільйони полеглих. Країна перетворилася на суцільне кладовище, і почуття глибокої жалоби запанувало в серцях мільйонів. Скульптори, ідучи назустріч цим почуттям жалоби, творили проєкти пам'ятників полеглим. Але й тут відразу встряв держиморда. Виявилося, що творити надгробні постаті, перейняті тугою, — ідеологічна невитриманість, замість туги скульптори мають бути перейняті ненавистю й бажанням відплати. І тому в скульптурі Тамари Абакелія мати тримає в руках дитину, але вона думає вже не про дитину, а про помсту.

Вся тематика совєтського образотворчого мистецтва 1941 - 45 р. р. концентрується головно навколо воєнного побуту. Нічні повітряні налети, широкі панорами боїв, міста, наїжені протитанковими загородами, руїни, що їх залишили німці по відступі, шляхи, по яких рухається переможна совєтська армія . . . Картини, ескізи, шкіци . . . Якщо шукатимете в них документальности, то ви її знайдете в багатьох випадках, зате важче вам буде знайти твори, огріті чуттям, перейняті невимушеним настроєм, позначені печаттю надхнення.

Робленість, надуманість особливо вражає в картинах, присвячених німецькому тилові, окупованим теренам. Тут мистці дають волю своїй фантазії, яка підносить на котурни пишної героїки совєтських партизанів. Тут майже немає зображення життєвої правди, мистці цілком у полоні солодкавих леґенд. Їхні партизани — це модерного, совєтського типу святі, що з патетичним жестом ідуть на смерть за свого божка Сталіна.

Саме так скульптор Мотовілов виконав велику групу „Прощання партизана". Селянин-партизан прощається із своїми дітьми, які притулилися до нього. Та його поза вражає навіть невибагливого совєтського критика, який пише: „Але патетичний жест партизана, що високо підніс руку, здається в цій побутовій групі неприродним, театралізованим".

Кукриникси змалювали страту німцями партизанки Зої Космодем'янської в підмосковному селі Петрищево. Це велике полотнище у фарбах. Російський зимовий пейзаж. Село занурилося в снігу. Сніг, ввесь ляндшафт змальовано з натуралістичною докладністю. І так само з граничною ультрареальністю в центрі картини шибениця, на ній звисло в петлі тіло Зої, мертво-жовте обличчя перекосили корчі, і на ньому відбилася мука останнього страждання. Повна ілюзія справжньости. Але цю картину було засуджено, і мистцям довелося її цілком переробити. В новому варіянті Зоя Космодем'янська стоїть на підвищенні серед нищих екзекуторів-жандармів. Один із них уже накидає їй петлю на шию, але вона не зважає ні на що, вона гордо, гнівно і енерґійно блискає зором кудись у далечінь . . . Ця метаморфоза з картиною Кукриніксів дуже показова. В совєтському псевдомистецтві борються між собою два складники — „прилизано"-натуралістичний і патетично-романтичний, а все це разом офіційно зветься „соціялістичним реалізмом". Але йому краще б пасувала назва псевдоклясичного епігонства та деяких давно забутих стилів.

Придивіться до жестів, до композиції в численних картинах, і ви відгадаєте, де наслідування пишної декоративности клясицизму Давида, ви знайдете також рабське наслідування патетики Делякруа, а якщо ви лише перший погляд кинули на історичну картину „Іван Болотніков" Ґорєлова, то згадаєте відразу Сурікова.

Наслідування, саме наслідування, і ніде ніяких познак якихось стильових своєрідностей.

В наставі на патетичну героїку є своя закономірність. Перед війною станкове малярство у большевиків мало лише одне поплатне поле діяльности: ілюстрування різних епізодів з історії партії. Партія хотіла бачити себе в героїчному світлі. Малярство мало прикрасити яскравими фарбами й героїчними жестами минуле большевиків. Малярі мали показати епізоди історії ВКП(б) так, щоб висунути на перший плян Леніна, Сталіна, Молотова і деяких їх найближчих поплічників. Станкове малярство перетворювалося в малярство групового портрету, причому в ідеалізації провідних постатей, справді, виявлено багато винахідливости. З цього розвинувся й героїчний портрет воєнних років. На першому місці, звичайно, портрети Сталіна. Цей похилого віку дід і в роки війни на картинах совєтських малярів виглядає бадьорим хорошуном.

Мистці надають його статурі міцної будови й величної постави. Один із авторів книги схоплює це такими словами: „Образ творця геніяльного стратеґічного пляну стає велитенським, титанічним". Нам до цього залишається додати, може, тільки те, що й єгипетських фараонів зображувано також у вигляді велетенських постатей, що мали вражати народню свідомість. Саме в дусі розкриття „величі" Сталіна зробили його статуї скульптори Томський, Інґал, Боголюбов, його погруддя — Яковлев, портрет — А. Ґерасімов („Сталін на фронті"), те саме бачимо в творах Д. Налбандяна, Ф. Решетнікова й ін.

А за образом Сталіна — довга низка портретів совєтських вельмож, головно героїв війни. Могутні груди, прикрашені численними орденами, героїчний поворот голови чи динамічна постава торсу, обов'язково енерґійне обличчя, а то й орлиний погляд — це майже стандарт для таких портретів. Мундир на цих портретах відограє неабияку ролю, різноманітні зразки його бачимо в книзі в чорній друкарській фарбі, але легко уявляємо, що на картинах не грає веселкою всіх фарб і відтінків. Дивлячись на ці мундири, ви маєте документальне свідчення того, як провідна верства вже міцно удекорувала себе павиним пір'ям. Про одного з найдіяльніших совєтських скульпторів Вучетича навіть совєтський критик змушений висловитися досить двозначно: „Його заслуга — у створенні портрету особливого типу — парадного, урочистого, того портрету, який відповідав би престижеві героїв, місцю, яке він завоював в історії. Між його портретами прославлених маршалів і генералів, між цими бюстами з однаково широкими, випнутими вперед грудьми, вкритими орденами, з багатирськими плечима, обличчями, надиханими відвагою, є якась віддалена схожість". Можемо цілком погодитися, що в скульптурах Вучетича є схожість. Совєтська ідеологія затирає індивідуальність і в житті, і в мистецтві.

(Продовження буде)

Проф. Ю. Бойко

(Закінчення з 3 ст.)

його голова, як кажуть, нагадувала голову Бельведерського Аполлона. Він завжди був дуже поважний, але в товаристві ніхто так не вмів розважати інших, як він. Від його дотепів усе товариство заходилося сміхом аж до сліз. Але наприкінці свого життя, 1849 року, він таки вирвався до улюбленої Італії. Але недовго нею тішився: 1852 року в містечку Марчіяно коло Риму він помер. Там же його й поховано.

П. Ф.

МІЖНАРОДНІЙ ФОРУМ

Не то в хмарах, не то в м'якому тумані розпливаються й тануть верхи хмаросягів. Все навколо прибрало образ примарного, уявного міста, навіть звуки вуличного руху приглушені. І ріка Східня, і реклями потойбіч, на ґіґантських димарях та цистернах, — усе наче сниться...

Скляний прямокутник 39-поверхового будинку Об'єднаних Націй, поставлений сторч, своєю позірною простотою примасковує вигадливу химерність навколишнього й внутрішнього устаткування. Вже під самим будинком манять око м'які вигини входів і підходів, дно басейну, викладене хвилястим малюнком чорних камінців на білому тлі. Зелень дерев і краєвиди ріки Східньої, що проривається крізь скляні стіни будинку.

Один із входів обгинає будинок загальних зборів ОН і приводить до широкої площі, що через картатий паркет здається непокритою стінами-стелею, до обрамленої колонами танцювальної залі з панорамою — краєвидами Нью-Йорку. Проте одну стіну вона таки має — вхід до залі Загальних зборів. Здалеку це сіра мармурова стіна, вироблена як імітація скла, ще й з розграфленими картками шибок. Скляні лише входи, прикрашені медальйонами жінок та чоловіків античного вигляду (Правосуддя, Справедливість, Свобода, Братерство). Але стіна таки скляна, вироблена як мармур.

І от гість — всякий, хто хоче, хто має час — без жадних перепусток, перевірок, без жоднісіньких перешкод заходить у міжнародній форум, де зустрічаються віч-на-віч 60 держав плянети. Людина потрапляє між залі, мостики, сходи, переходи, овали. В стелі заличковані сузір'я світел... Але й тут однієї стіни нема, і звідси можна йти просто до берега ріки Східньої. Ні, це ще одна ілюзія, бо через скло не пройдеш. Можна тільки дивитися через прозору стіну, як пливуть пароплави, як з туману повстають овали, куби, ґотичні шпилі, і велитенські димарі та цистерни Брукліну. А тут — палацова монументальність, тут людина видається дуже маленькою.

Людей тут багато. Біля входів стоять череди автобусів з-поза Нью-Йорку. Юрбами ходять екскурсанти, — туди й назад, припливи й відпливи. Обминають овальний бар із написом: „Інформація". Та що це таке? Тут усе кругле, овальне, обдумано нерівне, непряме. Як на пароплаві. Он якийсь пароплавний місток, а перетворюється в сходи, оторочені густою зеленню. Кудись униз. Закрут, — знову скляна стіна, в ній кадр: засідання в конференційній залі. Довкола двох столів секретаріяту розходяться секторами крісла, а в першій лінії півкола біля кожного делеґата табличка з написом країни. Лицем до півкола — президія. А далі, десь угору, йдуть крісла для преси та гостей. Біля кожного крісла наушники і вмикач, що дозволяє вибирати собі мову, одну з п'ятьох, — англійську, французьку, російську, китайську чи еспанську. Ото в тих бокових стінах за скляними вітринами заховані ті диктори, що із запізненням на 20 секунд передають переклад промов.

Але це тільки одна з заль засідань. Таких конференційних заль у будинку чотири. До будь-якої можна взяти квиток на засідання. А можна ще пристати до якоїсь екскурсії, що їх так багато ходить по будинку під проводом дівчат-провідниць. Ці дівчата показують такі чудові залі, як заля Ради безпеки, заля Ради мужів довіря, заля Ради соціяльної економіки. І „коронну" залю Загальних зборів. Кожна з цих заль оформлена в іншому стилі й кольорах, силами майстрів Франції, Норвеґії, Швеції, Данії тощо.

Приходить час подивитися, куди ж так приманливо ведуть сходи в зеленому уборі-рамці, що ж там унизу. Тут — книжкові кіоски, окремих країн і Об'єднаних націй, листівки, вироби різних країн для подарунків, пошта, телефони, тут і роздягальні для всіх відвідувачів, вільні від оплати. Справді, приймають тут вас, як дорогих і бажаних гостей. Як і в музеях, бібліотеках та урядових будинках Вашінґтону, за вхід і показ з нікого ніде плати не беруть.

Екскурсія наша кінчається відвідинами однієї секції. Потрапляємо саме на обговорення питання про переміщені особи та репатріяцію. Польський, чехословацький та есесерський делеґати накручують той самий патефоновий кружок, бо їх промови нічим одна від одної не різняться. Розпадаються, бачте, над долею бідних, обдурених капіталістами жертв, що гинуть у нелюдських, страшних, антисанітарних побутових умовах... Голодують, навіть без картоплі сидять. І дуже рвалися вони додому, та мисливці за дешевою робочою силою їх стероризували й під примусом завезли до Америки... А тому делеґати вимагають, щоб усіх втікачів їм віддати! Та сива жінка, що читала цю (яку не вона написала!) промову, і сама не вірила тому, що вимовляв її язик, і соромно було за неї, за її сивину, що ганьбила себе так грубо зфабрикованою брехнею. Промова густо присмачувана висловами „агресори", „палії третьої світової війни", — але коли хто на цім засіданні поводився агресивно, то це саме вони, бо ніхто їм навіть не поставив запитання, чому з інших країн нема втікачів і чому саме від них масово утікають, хто як може. Лише від Югославії виступив представник, делікатно натякнув, що треба, мовляв, знайти корінь зла, бо між іншим, сама лише Югославія тепер щомісяця має з-поза залізної заслони 150 свіжих втікачів...

Серед залі, поміж гостями, сиділи ті, про кого йшла мова. І почували себе бемірно щасливими, що можуть вільно прийти на міжнародній форум, дивитися вільно, як проходить пароплав за вікнами його, вільно ходити по цьому палаці, вільно працювати в чужій країні на таких самих умовах, як і американські громадяни, користуватися тими самими правами охорони праці та здоров'я, забезпечувати себе всіма побутовими витівками американського модерного комфорту і не боятися, що кощаві пазурі „родіни" досягнуть їх.

Д. Г.

НОВИЙ „ВИРОБНИК" АТОМОВОЇ ЕНЕРҐІЇ

Майже чотири роки тому у Франції було зроблено перший елемент-прилад, що вилучав атомову енерґію так, як електричний елемент вилучає електричну енерґію. Але той перший елемент-прилад давав мало енерґії. Тепер Центр ядерних дослідів у Франції збудував на південь від Парижу значно потужніший елемент. Будівники його мали чималі труднощі. Хто каже „енерґія", той каже й „теплота". Цю теплоту треба видаляти, бо інакше „важка вода", що її вживають у цьому приладі, перетвориться в пару. Для цього пускають між ураном і важкою водою струмінь азоту під тиском 10 кгр., і він розвиває кальорії.

Покищо важко передбачити силу нового елемента. У проєкті він був розрахований на виріб декількох тисяч кіловат енерґії, але точну його продуктивність можна буде визначити лише через декілька місяців. Різниця між першим „виробником" атомової енерґії і цим останнім у тому, що останній має вежу 10 метрів заввишки, що править за азотний холодильник, а перший такої вежі не мав.

Крім цього технічного досягу, елемент буде корисний ще й тим, що дасть змогу здобувати значно потужніші потоки невтронів та виробляти більше радіоактивних ізотопів (див. статтю про атомову енерґію в сорок четвертому числі нашого тижневика). Він допоможе виробляти більше плутонію, що його так потребують виробники атомової енерґії, зокрема й атомових бомб. Вага плутонію як реактора малого обсягу й великої сили величезна. Можна навіть сказати, що могутність сучасної держави залежить від того, скільки вона виробляє плутонію.

ЗДА мають вісім елементів-приладів, що ними розбивають атоми і здобувають атомову енерґію, причому деякі з них функціонують при 500,000 кіловат, Канада — чотири, Англія й Австралія — по три, Норвеґія — 1, СССР, як дехто думає, — 6.

На поданій тут світлині бачимо фото-макет атомового елемента. Він складається з казана, в якому міститься „важка вода" і стовпці урану. Бетон, що ним обкладено казан, захищає робітників від шкідливої для здоров'я людини радіяції.

Подав за „Reforme" **С. Д.**

Ярослав Курдидик

МАРІЮПІЛЬ

Розгорнувся горниці Маріюпіль...
Це над морем задимлене місто,
де табунці хаток-шкаралупок
понизались, як разки намиста.

Димарями знялись руки вгору
і гукають: „Ось тут сталеварні!" —
потягує їдко сіллю з моря
і заносить рибою з базарів...

Невмируще залізне облиггя
б'є загарбник жорстоко і топче, —
воно живе й сторіччями кличе:
— Я із сталі і видержу, хлопці!..

Порт пралісом щоглів похитнувся,
б'ють у пробій і хвилі, і меви, —
Маріюпіль гордо посміхнувся
і на море зорить горним левом...

БУДОВА НАЙБІЛЬШОГО КАНАЛУ В СВІТІ

В совєтській Середній Азії інженери будують канал через гарячі піски пустелі Кара-Кум. Це буде найбільший у світі канал, бо, наприклад, Суезький канал тільки 103 милі, а Панамський 50 миль завдовшки.

Новий канал зветься Головним Туркменським каналом. Він біжить від Тахія-Таш, недалеко від великого Аральського озера, до Красноводська над Каспійським морем.

На будові каналу працюють сотні тисяч, може, мільйони засланців, а після закінчення каналу Волга-Дін туди переведено більшість інженерів і невільників. Директор будови цього велетенського каналу С. Калішнюк повідомив Москву, що темпи будови приспішено, що минулого року видатність праці робітника становила 140% норми, а цього року піднеслася на 161%. З цього можна бачити, як большевики замучують народ і скільки його гине кожного дня на роботах московського фараона.

Новий канал, як повідомляє з Москви американський кореспондент Едді Ґілмор, буде служити кільком ціллям, що прямо переходять людську уяву. Він угамує рвучкі води ріки Аму-Дар'ї, з якої тільки одна п'ята частина води тепер використовується для наводнювання земель. Як канал буде викінчений, води Аму-Дар'ї будуть відвернені від Аральського озера і спрямовані до Каспійського моря, отже, потечуть у протилежнім напрямі. Влившись у Канал, води Аму-Дар'ї будуть використані для наводнювання 1,300,000 гектарів пустелі і 7,000,000 гектарів на рівнині Каспійського моря. З численними відгалуженнями для зрошування канал разом буде мати 30,000 миль довжини і наводнить 28,000,000 гектарів. З огляду на це, як сказав шеф НКВД Берія, який завідує будовою каналу, СССР сподівається продукувати вдвоє більше бавовни, збільшити збіжжя на 8,000,000 тонн додатково, на 480,000 більше рижу і на 6,000,000 тонн більше цукрового буряка. На каналі будуть теж побудовані водно-електричні стації в кількох місцях. Але скільки там загине людей, про це Берія нічого не сказав!

Іван Ґаденко

НОВОРІЧНЕ ОПОВІДАННЯ

Не встиг іще Нью-Йорк після Різдва як слід узятись до роботи, а знов уже забігав по крамницях. У всіх на язиці, в очах і в голові лиш подарунки. Чоловікам, жінкам, старим батькам і молоденьким нареченим, поважним тещам і слухняним діткам, шановним, дорогим начальникам і просто друзям та знайомим, онукам, навіть правнукам та правнучкам!.. Бо настає Новий Рік, велике громадянське свято!

Ми дивимось на цих людей, на їхні величезні паперові торби та пакети, самі ж тим часом умочаємо малярські пензлі в червону фарбу і тим червоним ляпаємо по залізній драбині та розтираємо гарненько пензлями, щоб не капало додолу.

Драбина ця призначена на випадок пожежі, тому вона причеплена знадвору. Над нами — небо, по боках — повітря, під нами — вулиця.

І дивлячись на ті майбутні подарунки, що їх несуть, везуть і тягнуть уздовж і впоперек моторизовані нью-йоркські громадяни, ми теж заговорили про наступне свято.

Трохим Мусійович спочатку сплюнув з п'ятого поверху, потім замислено сказав: — І що то значить, як надходить празник! Людина м'якшає, неначе віск на сонці. Я теж приготував родині подарунки!..

— Це добре! Що ж ви їм купили?

— Дружині пудри, всякого красила та рум'янила, щоб на фабриці виглядала молоденькою. Більше уваги, знаєте, звертають і на вечірню працю залишають... Ну, теіці купив крісло, таке, що хилитається. Ви, мабуть, знаєте: воно на санки схоже, з полозками... Хай хилитається стара! Вона з тих жіночок, про котрих кажуть: „Говорила, балакала до самої смерти і, як умерла, то ще губами шепотіла!" Може, більш спатиме тепер стара, а менше говоритиме... А хлопцеві купив... от не вгадаєте!

— Штани?

— Таке! Штани!

— Бриля?

— Таке! Не бачив він бриля!

— Сорочку?

— Тьху на ваше пір'я!.. Телевізора!

— Та йому ж скільки? Сьомий рік?

— А хоч би й шостий?! Ви скажете — не педагогічно? Я вашу думку знаю наперед, а ви моїх не знаєте! — сказав Трохим Мусійович з погордою і так своїм великим пензлем ляпнув, що бризки з нього полетіли. — Хай мій хлопець вчиться змалку бути таким відважним і... жорстоким, як герої кримінальних фільмів... Бо життя немилосердне...

І сам він був гордовитий чоловік і ставив себе високо. На батьківщині був на залізниці начальником великої вузлової станції, бо вмів де треба підслужитись. А так, з людьми простішими, був він на слово гострий і брутальний.

Хоч ми з ним висіли в повітрі, неначе мавпи на високім дереві, хоч вітер рвав на нас одежу, хоч треба було працювати та ще й триматись, щоб не впасти, проте слова мого товариша були такі разючі, що я забув на мить про все і остовпів. Та саме в цю хвилину прийшла пора обідати. Трохим Мусійович зручненько примостився на площадці проти вікон четвертого поверху і став виймати з торби харч. Присів і я.

Мені аж гидко було дивитись на товариша, але хотілося навернути його на справжню людську путь. Хотілося сказати слово істини. І пригадалось мені з Торо: „Для передачі істини потрібні двоє: один говорить, другий слухає. Єдиний спосіб передати істину — це говорити з любов'ю. Тільки слова люблячої людини бувають почуті. Розум тут нічого не зарадить".

— Дорогий друже, — сказав я м'яко. — Я не від себе говоритиму, бо я — мала людина. Послухайте Сенеку, то ж мудрець!.. „Все, що ти бачиш, все, в чому є божеське й людське, — все це єдине: ми члени одного великого тіла. Природа створила нас рідними, з одного матеріялу і для одної мети. Вона вклала в нас обопільну любов і зробила нас громадськими та дружелюбними. Ми відчуваємо справедливість і прагнемо законности. Так, ми народжені для взаємнення! Ми схожі на кам'яне склепіння, яке неодмінно завалилося б, коли б каміння не обпиралося одно об одно".

Трохим Мусійович глянув, ремиґаючи, через плече:

— Даремно порох витрачаєте! Ви краще б їли!

Але мені було не до обіду. Я вже не міг спинитись.

— Послухайте, дорогий друже, як лаконічно висловивсь Мадзіні: „Суспільство не може існувати без спільної віри і спільної мети".

При цих словах товариш мій уже всім тілом повернувся до мене, розлючено уп'явся в мене круглими очима, ввесь зчервонів і закричав: — Хай усе буде так, як ви говорите! Хай буде на землі мир і в людях добра воля, а я таки зроблю по-своєму! Я виховаю з мого хлопця страшне, яхидне звірятко. І годі!..

Коли людина на вас кричить, найкраще вам замовкнути. Я відломив шматочок хліба і став жувати. Але згадалась ненароком одна китайська мудрість, і я не втерпів, щоб не поділитись нею з моїм горлатим приятелем.

„Якщо ви можете навчати людину добра й не робите цього, ви втрачаєте брата. Якщо ж людина не спроможна прийняти вашу науку, а ви не помічаєте і не спинятесь, то ви втрачаєте слова".

Товариш мій, сердито жвакаючи їжу, сопів немилосердно.

— Я все таки зроблю по-своєму! — промовив, ніби загарчав.

І, злісно шарпнувшись, зачепив ногою за відро. Кинувся його хапати, щоб не впало. Але він дуже здорово нагнувся, відро ж було важке. Він втратив рівновагу і тільки встиг промовити:

— Ой, чорт!..

Кінця я не почув, бо вже я сам лишився... Я кинувсь, нахиливсь, дивлюсь — летить!.. Упав на щось, підскочив високо і знов упав і вже лежить, як мертвий, увесь залитий червоною фарбою з відра.

Та він не вмер. Під нами була фабрика ватяних ковдр, і величезні паки їх лежали в ту хвилину перед дверима, бо їх вантажили на авто. Товариш мій упав на них, а потім уже на землю. Та все ж таки струснуло здорово!

Увечорі відвідав я його в лікарні. Ніщо не зламане, тільки загальна травма, і доведеться якийсь тиждень тут полежати.

Він сам заговорив про наш недавній диспут.

— Ви знаєте, якби не ковдри, то був би я вже мертвий! І що цікаве, так це моє останнє слово. Здається, я сказав: — Ой, чорт би вас усіх забрав!.. Так, з чортом у зубах я й пішов би на той світ!..

Потім подумав трохи і додав серйозно:

— Ви можете радіти. Я вже зрікаюся всяких себелюбних хитрощів. Злому недобре в світі. І думаю, що це для мене буде справді новий рік.

— Прийміть мої найкращі новорічні побажання! — сказав я ввічливо й сердечно. — Людині таки більше личить, як вона без злости!

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

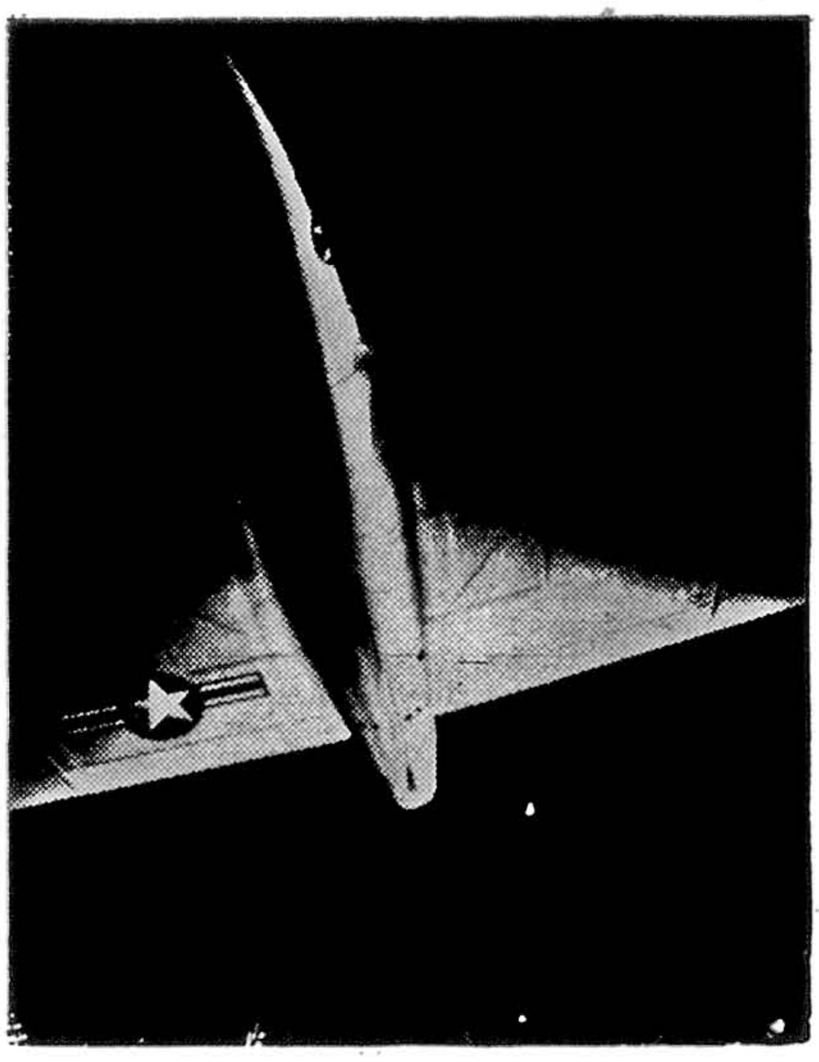
**

Учора без шеляга був,
Пекли мене голод і туга,
Ніколи не бачив, не чув
І навіть найближчого друга.

Сьогодні продав я книжки...
Чудесно: всі разом зо мною,
Дзвенять наші повні чарки,
Неначе шаблі серед бою.

Чи довго лунатиме дзвін?
Позичу Семену, Миколі
І знову лишуся один,
Як вовк зголоднілий у полі.

6. V. 22 р.

Так виглядатиме перший американський літак Ф - 102, що летітиме швидше від голосу. Цей літак-винищувач має крила подібні до грецької літери дельти. В ньому покищо сидітиме один пілот, і тому літак називають „зброєю з одною людиною". Радаровий спостерігач обходиться без людини, а пілот тільки допомагає в електронічному леті та контролює стріляння.

Д-р Ростислав Сочинський

НОВИНИ З МЕДИЦИНИ

Нові методи консервації крови

Спроби в Лондонському національному інституті медичних дослідів показали, що 70% крови, яку зберігали в температурі мінус 79° Цельсія (110° Фаренгайта нижче нуля) були придатні до вжитку по девятьох місяцях. Після задовільних спроб з людьми ці нові методи будуть застосовувані при консервації червоних тілець рідкісних груп крови. Теперішні досліди базуються на винаході, відкритому три роки тому, що гліцероль, змішаний з кров'ю, запобігає смерті живих клітин, коли його піддати температурі нижчій від точки замерзання. Перед переливанням такої крови гліцероль видаляється з неї.

60 причин високого тиснення крови

Лікарі знають тепер біля 60 різних причин високого тиснення крови. Якщо виявляється властива причина, то хворому можна майже завжди допомогти, ба навіть цілком його вилікувати. Спеціяльна дієта допомагає звичайно в 30%. Крім ліків уживають тепер також хірургічних метод. Одна з них — „симпатектомія", перерізування нервових корінців, і вона допомагає у деяких дуже тяжких випадках.

Проблема п'янства

Єйльський університет уже кілька років провадить інтенсивне дослідження наслідків алькоголізму і вже дуже багато зробив для усвідомлення загалу в цій царині. Недавно опубліковано деякі факти, що показують, як поважно впливає п'янство на народнє здоров'я. Біля 65% дорослого населення ЗДА вживає алькогольних напоїв. В періодах часу 1936 р.-1940 р. і 1944 р.-1948 р. скількість річного споживання абсолютного алькоголю (спирту) зросла з 1,56 на 1,98 ґальони. Споживання його у Франції приблизно втроє більше. У 1949 році витрати на дистильовані горілки, вино й пиво досягли майже 9 мільярдів (більйонів) долярів. На першому місці стояв дистрикт Колюмбія, далі стейт Нью-Йорк. На півдні ЗДА ці цифри були багато нижчі.

Досліди двох професорів Ратжерського університету виявили, що 17% дорослого амери-

канського населення — це постійні пияки, себто ті, що напиваються найменше три рази на тиждень, 48% — принагідні пияки, а 35% абстиненти (непитущі). Вживання алькоголю серед жінок і підлітків останніми роками значно зросло. Пиятики мали місце у 58.8% у приватних домах і 27,7% у корчмах. З цього видно, що родинний дім, а не бар більшою мірою сприяє алькоголізмові.

Спокій вигідний

Швидкі життєві темпа в ЗДА мають безумовно негативний вплив на смерність від різних недуг. Цей висновок зроблено на підставі порівняльних студій смертности в Австралії та Новій Зеляндії, як про це повідомляє Метрополітальний статистичний бюлетень. Вигляди на довше життя в цих країнах кращі, як у ЗДА, хоч і різниця невелика; далеко менша, як була 20-30 років тому. Тут — смертність від заразливих недуг (дитячі хвороби, туберкульоза, грипа й запалення легенів) нижча, ніж там, мабуть, під впливом вищого життєвого рівня, кращої лікарської опіки й краще зорганізованої служби публічного здоров'я. Проте в недугах середнього й старшого віку, зокрема в хворобах серця і кровоносної системи, смертність у ЗДА більша.

Гормони в духових недугах

Вживання гормонів у медицині зростає щодалі більше. Найновіші досягнення зроблено в лікуванні гормонами психічних недуг, включно із схізофренією (шизофренією), як про це сповіщає д-р Секел і його співробітники. У спробах вживано гістаміни, яка збуджувала надниркові залози до вилучення стероїдових гормонів, що хемічно споріднені із статевими гормонами, хоч діють в організмі інакше. Поліпшення ствердженo у 23-ох з усіх 40 хворих уже по одномісячному лікуванні. Деякі з них могли повернутись додому з божевілень.

ФІЛЬМ-СПЕКТАКЛЬ „У СТЕПАХ УКРАЇНИ"

Це зафільмована постава Корнійчукової п'єси „В степах України". П'єсу ставив київський театр ім. І. Франка. Тим то автор статті про цей фільм, надрукованої в ч. 289 „Радянської України" (з 9 грудня 1952), І. Волошин і охарактеризував його так: „Ми забуваємо, що це екран . . . Він переносить нас у зал(?) столичного українського театру ім. І. Франка, відкриває завісу його сцени; театральна сцена прорізує широке вікно в життя, в світ художніх образів".

Режисером цієї постави був Г. Юра, а режисером фільму — Т. Левчук. Оформлював картину М. Драк, оператором був М. Чорний, звукооператором Н. Авраменко. Фільм вийшов із Київської кіно-студії „художніх фільмів".

Яка його, цього фільму, мистецька якість, годі покищо сказати. Видимо, в ньому є щось від урядово дозволеної „сатири", бо ця Корнійчукова п'єса — комедія. Ми читали цю „комедію" і можемо сказати, що вона зовсім не смішна, що сміх у ній і образи силувані. А специфічні завдання совєтської сатири видно з того, що пише І. Волошин: „Думаємо, не одного живого Довгоносика витравили (?) колгоспники, заохочені до того доброго діла комедією Олександра Корнійчука, не одного одвели до прокурора, йдучи слідом за міліціонером Редькою". Отже, це така „сатира", що їй повинна допомагати міліція, що співпрацює з органами безпеки! Основні персонажі — голови колгоспів Часник і Галушка, перший — втілення совєтського „добра", другий — „зла" (мовляв, „глевкий, як галушка", недбалий). Взагалі ж цю давнише написану річ підігнали тепер до недавньої теорії „конфліктної драми". А „конфлікт" цей у тому, що „Галушка чинить опір найкращим починанням партії на селі". Він „чинить пасивний опір", що його, як каже рецензент „найважче подолати". Загальна ж оцінка фільму така, що „кіно немов би додало молодої дзвінкої сили талановитій комедії Олександра Корнійчука".

Ч.

НОВІ ВИДАННЯ

Український декляматор для дітей і молоді. Зібрала **С. Нагірна.** Накладом Українського Народного Фонду. Нью-Йорк, 1952, стор. 64. Обкладинка П. Холодного.

Це перша книжечка, що її видав Український Народний Фонд. Видавництво пояснює, чому саме воно взялося за це діло, так:; „Кожна нормальна національна школа уважає своїм завданням дати дитині та своїй молоді те, що є найшляхетнішим виявом духа й генія рідного народу . . . Тільки наша українська молодь, лихоліттям розсіяна по світі, позбавлена цієї води цілющої, що оживляє душу й серце і формує людину-громадянина. Отже, захоронити нашу молодь від тієї порожнечі духової, від безідейности, дати їй на ціле життя той найвищий зміст-велике завдання цієї малої збірки . . . Коли наша молодь цю збірку не лише перечитає, але й вивчить напам'ять, то, кажемо сміло, вона придбає великий духовий скарб. Цей скарб стане її багатством та окрасою на ціле життя, багатством, якого вона ніколи не втратить і якого у неї ніхто не відбере".

Ми свідомо навели оці уривки з передмови, щоб знати, яка ціль спонукала видавництво видрукувати цю книжечку для наших дітей і молоді. Вона складається з двох частин. В першій вміщені поезії для малих дітей, їх усіх 24. В другій частині — поезії для молоді (37 творів). Матеріял кожного подібного видання залежить від смаку того, що його складає, а в наших умовах ще й від того, які твори він може знайти, живучи далеко від українських бібліотек. До такого декляматора, як той, що про нього пишемо, повинні ввійти тільки найцінніші твори нашої літератури, зразки справжньої поезії, які своєю плястикою вислову справді могли б глибоко врізуватися в пам'ять тих юних читачів, що будуть вивчати їх напам'ять.

Ми знаємо, що немає двох авторів, які, беручися до складання подібної збірки, склали б її з того самого матеріялу. І це було б тоді, коли б вони обидва користувалися тими самими бібліотеками. В нашому декляматорі вміщені твори 26 авторів та кілька народних пісень. З поезій Т. Шевченка та О. Олеся взято по вісім творів, з В. Лепкого, Л. Українки та Г. Чупринки — по три, з М. Підгірянки, І. Франка, В. Самійленка та Р. Купчинського — по два, а з інших 18 авторів — по одній поезії. Як уже з вищесказаного можна бачити, то тут рішав смак С. Нагірної, яка складала цю збірку. Може дехто й матиме застереження щодо окремих поезій у цьому декляматорі, але тепер не має жодної практичної користи сперечатися про цю справу. Коли б треба було видавати друге видання цієї книжечки, то тоді добре було б над цим подумати. Тоді можна б подумати й про те, чи не добре було б це видання прикрасити відповідними ілюстраціями, мистецькими заставками та кінцівками, бо українська культура та мистецтво — це єдиний засіб, який найсильніше промовляє до сердець нашої молоді, що живе на чужині. Самі абстрактні описи української природи не зможуть зблизити тієї далекої нашої батьківщини до тих наших читачів, що дуже мало або й зовсім не знають України.

Тексти взято з різних видань, і тому в них не зовсім уніфікований правопис, і це також треба б вирівняти в новому виданні.

Книжечка „Український декляматор" повинна бути в кожній українській хаті, щоб діти та молодь могла мати зв'язок з рідним словом, а через нього також і з тією землею, з якої мусіли вийти її батьки, рятуючи своє життя від жахливого ворога, що винищує український нарід. „Бож лише тут, за межами нашої Батьківщини, у вільній країні, може знайти захист і притулок наша поезія, література і культура", як написано в передмові до цієї книжечки. Тому плекаймо цей наш найбільший скарб!

Л. Луців

СМЕРТЬ МОЛОДОГО МИСТЦЯ

Дня 14 грудня 1952 р. в С.-Павлі (Мінн., ЗДА, померла на 31-ому році життя Маринця Гарматій (дівоче прізвище — Сороченко).

Маринця Гарматій народилася в 1921 році на Полтавщині, де закінчила середню школу. Молода дівчина мала непересічні здібності, зокрема до мистецтва, студіювала архітектуру в київській і мюнхенській політехніках. Під час останньої війни, разом із своєю матір'ю, покинула Україну і була на еміґрації, переважно в Баварії — в Міттенвальді й Регенсбурзі. В 1951 р., разом із своїм чоловіком, прибула до ЗДА і оселилася в С.-Павлі.

Маринця Гарматій була людиною глибокої натури, широких інтелектуальних заінтересувань, чутливої вдачі. Її духові заінтересування були в сфері мистецтва, зокрема української архітектури й графіки. Маючи талант до рисунку і гостре спостереження, досягала значних успіхів у графіці. Її дотепні задуми й гармонійні композиції полонили своєю безпосередністю та емоційністю, а енергійний рух ліній надавав рисункам особливої живости та експресії.

Жива й кипуча діяльність М. Сороченко-Гарматій виявлялася також в громадській праці поміж українською молоддю і в умовах таборового життя. Маючи організаційні здібності, не раз сприяла успіхові різних імпрез, викладів та інших культурних заходів. Своєю невичерпною енергією і палким українським патріотизмом вона прикрашувала ті молодечі організації. Похорон відбувся дня 16 грудня в С.-Павлі. Бл. п. Покійна залишила по собі двох малесеньких діточок. В. П.!

В. С.

ДІЯЛЬНІСТЬ „ДОСЛІДНОЇ ПРОГРАМИ СССР"

Як відомо, так зветься спеціяльна установа, що її створено на кошти Східньоевропейського Фонду Форда і що вона має на меті забезпечувати фахову працю науковців — еміґрантів з СССР на полі дослідження цих країн. Як це виявив недавно голова Східньоевропейського Фонду проф. Ф. Е. Мослі, більше як 600 осіб звертaлося до цієї установи з просьбою про надання їм стипендій, а приблизно двісті такі стипендії одержали. У результаті цього Дослідна програма СССР здобула чималу кількість готових праць про совєтську дійсність.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

П'ЄСА В. ЧАПЛЕНКА „ТРЕТЯ СИЛА" НА СЦЕНІ

Як довідуємося з допису п. Д. Левицького, надрукованого в ч. 50 „Української Думки" (з 11 грудня 1952 року), у Міддлетоні (в Англії, коло Рочделу) була поставлена п'єса В. Чапленка „Третя сила", премійована свого часу на конкурсі СУМ в Німеччині. „Не маючи на думці давати фахову рецензію, — пише дописувач, — про саму штуку (п'єсу?), про поодиноких виконавців, більшість яких перший раз побачило світло сценічної рампи, але мушу підкреслити, що „Третя сила" — досить удало написана драма, з гарно розробленим і до кінця витриманим драматичним конфліктом, з дієвими особами, кожна з яких виразно викреслює характер даного типу й ясно встановляє значення такої особи в штуці".

П'ЄСИ УЕСЕСЕРІВСЬКИХ ДРАМАТУРГІВ МАНДРУЮТЬ ПО „СОЮЗНИХ" РЕСПУБЛІКАХ

Як довідуємося з „Радянської України", у Гродно поставлено п'єсу Ярослава Галана „Під золотим орлом", у Мєнську — п'єсу О. Корнійчука „Макар Діброва" та драму В. Собка „За другим фронтом".

УКРАЇНСЬКИЙ ХОР „ДУМКА" ҐАСТРОЛЮЄ НА ПІВНОЧІ

У Ленінґраді недавно виступала т. зв. Заслужена академічна хорова капеля „Думка". Вона виконувала „твори радянських композиторів і українські народні пісні". Хто диригував капелою, в „Радянській Україні", звідки ми беремо ці відомості, не сказано.

ФЕСТИВАЛЬ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ І ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ФІЛЬМІВ

По містах і селах України демонструють пропаґандивні фільми на такі теми: „Союз непорушний республік вільних" (це слова з гімну; тільки ж які вони вільні, коли „союз" — „непорушний"?); „Радянський народ (один народ?) у боротьбі за мир" (?); „За мир у всьому світі" і інше большевицьке дурисвітство.

ПЕРЕВИДАННЯ „МАРІЇ" У. САМЧУКА

Як довідуємося з „Овиду", ч. 11, уже вийшла з друку у видавництві М. Денисюка Самчукова повість „Марія". Цим виданням М. Денисюк розпочинає другу серію своєї „Літературної Бібліотеки".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

НЕДІЛЬНЕ ВИДАННЯ
Редагує Колеґія

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ
НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ"

На рік у ЗДА	$3.75
На пів року в ЗДА	$2.00
На рік у Канаді	$4.25
На пів року у Канаді	$2.25

Передплату надсилати на адресу:
"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City 3, N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey Cty, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

З НАУКИ Й ТЕХНІКИ

ЛІТАКИ ВИЯВЛЯЮТЬ МІНЕРАЛИ В ЗЕМЛІ

Під час останньої війни на літаках користувалися магнетометрами та за допомогою їх викривали ворожі підводні човни. Тепер цими самими магнетометрами виявляють магнетні мінерали в землі. Тепер це дуже поширений спосіб вишукувати мінерали, що лежать глибоко в землі, як про це говорив Ф. В. Гінріхс на Американському конґресі гірничої промисловости. До літаків причіплюють магнетометри (ззаду і внизу), і літаки летять дуже низько, рівнобіжно до поверхні землі. Коли магнетометри виявляють у землі мінерали, тоді вони дають окремі знаки, які записує прилад, що приміщений у літаку.

СЛОНИ, ПАВІЯНИ ТА ПТАХИ НИЩАТЬ УРОЖАЇ В БРІТАНСЬКІЙ СХІДНІЙ АФРИЦІ

Аґрономи мають великий клопіт у Брітанській Східній Африці, бо там нищить урожаї не тільки посуха, а й слони, павіяни та маленькі птахи. На павіянів стріляють з рушниць, слонів теж можна якось прогнати, але важко позбутися тих зерноїдних птахів, бо вони з'являються великою скількістю.

НЬЮ-ЙОРКСЬКІ ДЕНТИСТИ ДОМАГАЮТЬСЯ ФЛЮОРИДОВАНОЇ ВОДИ

В готелі Статлер у Нью-Йорку на зборах дентистів Великого Нью-Йорку, промовляв президент Американського дентистичного товариства д-р О. В. Брандгорст. Він заявив, що найбільше місто в світі мусить подбати про те, щоб його діти мали флюоридовану воду до пиття, бо вона охороняє здоров'я дітей та не допускає до псування зубів. У тих місцевостях, де шкільні діти можуть пити флюоридовану воду, там псування зубів зменшилося на 65%.

ВІДКРИЛИ НОВИЙ МІСЯЦЬ ЮПІТЕРА

Астроном Сет Б. Ніколсон із обсерваторії на горах Вілсон і Паломар на спілку з інститутом Карнеґі та Каліфорнійським технологічним інститутом відкрив новий місяць, що кружляє біля плянети Юпітера. Цей нововідкритий місяць прикметний тим, що він, як і три інші місяці Юпітера, кружляє із сходу на захід, а не з заходу на схід, як це робить більшість небесних тіл у нашій соняшній системі та решта дванадцять місяців Юпітера ж таки. Місяці Юпітера по-різному віддалені від нього, але не далі як 20,000,000 миль. Віддаль Юпітера від нашої землі міняється, хитаючись між 600,000,000 і 367,000,000 миль. Новий місяць Юпітера потребує 700 днів, щоб оббігти навколо Юпітера. Він дуже малий, в найширшому місці його обвід має тільки 14 миль, тимчасом як найбільший місяць Юпітера, двічі більший від місяця нашої землі, має обвід 3,200 миль. Нововідкритий місяць можна спостерегти тільки за допомогою великих телескопів.

Просимо авторів надсилати тільки недруковані твори та не надсилати рукописів одночасно до нас і до інших редакцій, бо це знецінює і наше, і ті інші видання!

ТРОХИ СМІХУ

ЛЕТЮЧІ ДИСКИ

(Уривок)

— Чи ви чули щось про диски?
— Диски мають форму миски...
Отакі ось, отакенні,
Сині, жовті і зелені.

Мчать, як буря, мчать, як вихор,
Іноді кружляють тихо,
І, як сказано мені,
Випускають промені...

— Ну, а далі? Далі? Далі?
— Диск недавно наздогнали
І питають: „Чий ти є?"

А воно як зареве,
Як зачмихає, заскорить, —
Та угору, вгору, вгору,
А вже звідти каже: „Ов!
Шляк ті трафить... Будь здоров!"

— Дивно. Що ж це може бути?
— Тяжко покищо збагнути.
Таємниця, може, й дух,
Хитро втілений у рух...

Іван Евентуальний
(З альманаху „Мітла" на 1953 рік)

Сімнадцятирічна дівчина заручилася і вперше наділа на палець обручку. Та в клясі її товаришки не завважали цього. Тоді вона встала й промовила:
— Ах, як тут душно! Я мушу зняти з пальця свою обручку.

— Був у мене добрий пес: чемної людини ніколи не зачепить, а злодія роздере...
— А де ж він, той пес, дівся?
— Та я прогнав його...
— Чому?
— Та, знаєте, такий став лютий, що й на мене почав кидатись...

Святослав Гординський, виходячи з редакції „Свободи", помилково взяв бриля видавця Юрія Тищенка. Через тиждень вони зустрілися перед будинком УНС.
— Ви взяли мого бриля, — каже п. Тищенко.
— Я спочатку думав, що це не мій, бо мій був із плямою, але потім подумав, що нью-йоркський дощ виправ тую пляму, — відповів Гординський.

— Чому, сусідо, так дивитесь на мій горщик?
— Та, бачите, в мене зовсім недавно пропав такий самий...

Батько нареченої. Моя дочка співає, грає на піяніно, читає французькі книжки... А ви?
Наречений. Та я на всякий випадок умію варити й пекти.

— Чому він вимахує руками, як виголошує промову?
— Бо для обґрунтування своїх тверджень бере докази з повітря.

— Чи ви, пане сотнику, мали під час війни якусь небезпечну пригоду?
— В одному місті я мало не заручився був...

— Чому ти, Івасю, не сказав мені, що вчора був покараний у школі?
— Бо татко завжди говорить, що жінки не все повинні знати.

— Знаєш, Петрусь увесь час запевняє мене, що я найкраща в світі дівчина. Як на твою думку: чи вийти мені за нього заміж?
— Ні, краще не виходь, щоб він не позбувся своєї ілюзії.

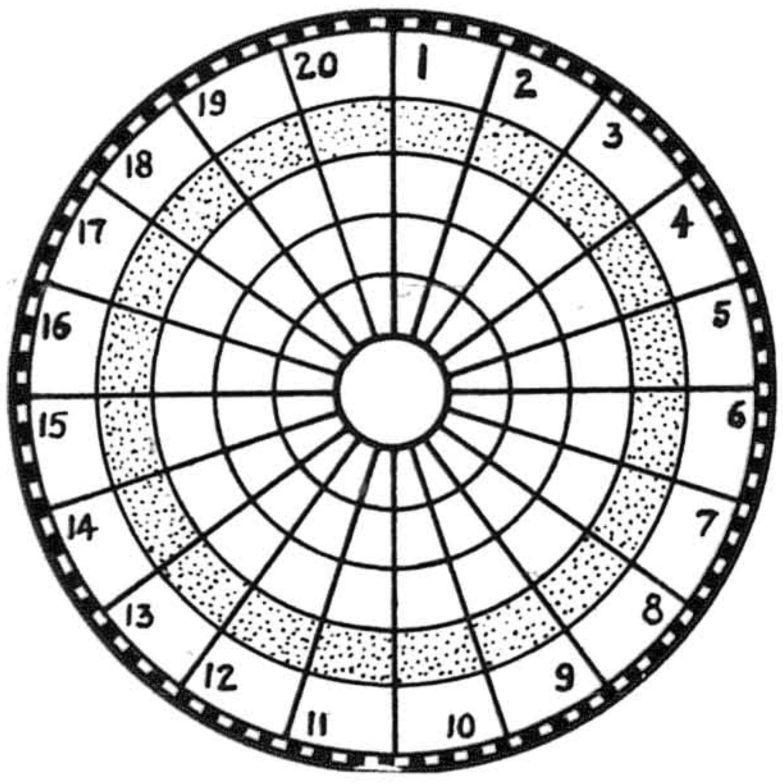
— Бабусю, — каже малий Володко, — коли вже ви заплющите очі?
— Чому ти так питаєш онучку?
— Та мама казала, що як ви заплющите очі, то ми купимо авто...

— Я, знаєш, уже забезпечився від пожежі й повені...
— Від пожежі, — то я розумію, але як ти влаштуєш повінь?

БУДЬМО КМІТЛИВІ!

МАГІЧНИЙ КРУЖОК Ч. 1 (п'ять пунктів)

Склав Є. Р. К.

Доосередньо вписати в кружок 20 шестилітерних слів з однозвучним закінченням. Літери закрапкованого круга, прочитані за рухом годинникової стрілки, дадуть народню приповідку.

Значення слів: 1. герой Гоголевого твору, 2. алегоричне повчальне оповідання про якусь правду, 3. розмова, 4. проповідальниця, 5. частина вогнепального стрільна, 6. оклик, що ним вітали Ісуса, 7. хвороба горла, 8. сучасний український поет, 9. недуга шкіри, 10. місто на Кубі, 11. інакше „прикраса", 12. продукт бджолиної праці, 13. геометр. фігура, 14. охороняє око, 15. солом'яне прикриття хати, 16. рід еспанського вина, 17. сон, 18. птах-хижак, 19. ряд вісьмох тонів, 20. часопис.

УВАГА! Розв'язки загадок із ч. ч. 43, 44, 1, 2 будуть надруковані в ч. 5.

БІБЛІОГРАФІЯ

Наталка Л. Когуська. Чверть століття на громадській ниві. 1926-1951. Історія Союзу Українок Канади. Видано заходами і коштом Союзу Українок Канади. Обкладинка та мистецьке оформлення Мирона Левицького. Вінніпеґ, 1952, ст. 540.

Голос Христа Чоловіколюбця. Листопад-грудень. 1952. Видавництво О. О. Редемптористів в Лювені. Лювен, Бельгія, 1952, ст. 22.

Український декляматор для дітей та молоді. Зібрала С. Нагірна. Накладом Українського Народного Фонду. Нью-Йорк, 1952, ст. 64. Обкладинка П. Холодного.

Календар-альманах на 1953 рік. Коштом Українського Т-ва „Відродження" в Арґентіні. Буенос-Айрес, 1952, ст. 160.

Мітла. Календар-альманах на 1953 рік. Буенос-Айрес, 1952, ст. 128. Обкладинка В. Цимбала.

Українське Православне Слово. Церковно-народний журнал для православних українців. Рік XXXII, ч. 12, грудень 1952, Бовнд Брук, 1952, ст. 16.

Світло. Католицький журнал для українського народу. Рік. XV, ч. 21, 15 грудня 1952. Торонто, 1952, ст. 32.

Смолоскип. Журнал української молоді. Рік III, ч. 4 (24), грудень 1952. Париж, 1952, ст. 8.

Слово. Орган самостійної української євангельської думки. Рік III, ч. 4. Листопад-грудень 1952. Торонто, 1952, ст. 18.

Бюлетень Українського Вільного університету за академічний рік 1951/52. Мюнхен, 1952, ст.18. (Літографоване).

Павло Маценко. Давня українська музика і сучасність. „Культура й освіта", Вінніпеґ, 1952, ст. 30.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надсилані матеріяли мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на доброму папері і через два інтервали (інтерлінії), а як від руки, то зовсім виразним письмом.